

OPONENTSKÝ POSUDEK (RIGORÓZNÍ PRÁCE)

Jméno rigorozanta:	Mgr. Eva Pilařová
Téma práce:	Právní status osvojitele a nejlepší zájem dítěte
Rozsah práce:	344.294 znaků včetně mezer (dle prohlášení autorky), tj. 191,27 NS)
Datum odevzdání práce:	24. 09. 2021 (elektronická), 27. 09. 2021 (tištěná podoba)

1. Aktuálnost (novost) tématu

Autorkou zvolené téma je nepochybně aktuální. Lze se sice setkat s názory, že význam osvojení upadá úměrně tomu, jak narůstaly možnosti, které neplodným párům nabízí metody asistované reprodukce, takové je však třeba odmítnout. Osvojení totiž nelze primárně chápat pohledem osvojitelů, nýbrž pohledem osvojovaného dítěte. Dítěte, které se již narodilo (*a contrario* asistovaná reprodukce) a které z různých důvodů nemůže od vlastní rodiny (povětšinou) nic čekat. Toho si je autorka již vzhledem ke zvolenému názvu práce dobře vědoma.

Oponentské hodnocení: Výběr tématu hodnotím na základě uvedeného kladně. Zpracování tohoto tématu je schopno osvědčit, zda si rigorozantka osvojila teoretické poznatky založené na soudobém stavu vědeckého poznání, výzkumu a vývoje a zda je schopna jejich náležitě aplikace v samostatné tvůrčí činnosti.

2. Náročnost tématu na teoretické znalosti, vstupní údaje a jejich zpracování a použité metody

Třebaže se může zdát, že jde o téma poměrně úzce zaměřené, je třeba vidět, že k úspěšnému a komplexnímu zpracování tématu je třeba jednak chápat širší souvislosti osvojení jako právně konstruovaného rodičovství se všemi limity, které to přináší (tj. nelze se obejít ani bez znalosti konceptu rodičovství obecně), dále je zřejmé, že úspěšné zpracování tématu není možné bez detailního rozboru judikatury, a to především Ústavního soudu a rovněž není možné pomíjet mezinárodní souvislosti a přístupy k osvojení, především v rámci Evropské úmluvy o osvojení dětí a judikatury Evropského soudu pro lidská práva. To všem ovšem značně zvyšuje požadavky na kvalitu a šíři autorčiných znalostí, jakož i na sumu vstupních údajů potřebných pro zpracování práce.

Oponentské hodnocení: Náročnost zvládnutí těchto teoretických otázek, jakož i prokázání praktických znalostí, při čemž lze čerpat ze standardní odborné literatury, jak učebnicové, tak časopisecké, odpovídá požadavkům, které jsou kladeny na práce tohoto druhu.

3. Formální a systematické členění práce

Po formální stránce je práce rozdělena do osmi kapitol (včetně číslovaného závěru) a nečíslovaného úvodu. Práce je vystavěna na osvědčeném postupu od obecného k dílčímu. Tak v kap. 1 je představena právní úprava osvojení. Ovšem již druhá kapitola otevírá těžiště práce, když je věnována problematice rodičovství a postavení osvojitele se zvláštním zřetelem na judikaturu ústavního soudu. V logické návaznosti na to se pak zabývá v kap. 3 mezinárodními aspekty, především pak judikaturou ESLP k otázkám rodičovství a osvojení, což je dále doplněno stručným zahraničním exkurzem (kap. 4). Po té již autorka přistupuje ke konfrontaci problematikou nejlepšího zájmu dítěte (kap. 5). V další kapitole (logicky vhodně až po

analýze problematiky nejlepšího zájmu dítěte) přistupuje ke zkoumání aktuálních a zároveň citlivých otázek osvojení v kontextu jiných soužití, než zvykne označovat pod pojmem tradiční rodina. Rovněž jsou doplněny relevantní statistické informace. V kap. 7 autorka zařazuje vlastní úvahy *de lege ferenda* a v závěru pak své poznatky přehledně shrnuje.

Oponentské hodnocení: Systematika práce je zvolena vzhledem k tématu práce vhodně, jednotlivé dílčí části na sebe logicky navazují a nachází patřičnou reflexi ve formálním dělení na kapitoly a podkapitoly. Systematické a formální členění tak odpovídá zvolenému tématu a zároveň odpovídá požadavkům, které jsou kladeny na práce tohoto druhu.

4. Vyjádření k práci

V úvodu autorka obšírně vytyčuje cíl práce, a to: „(...) *rozbór a zkoumání platné právní úpravy osvojení se zaměřením na konkrétní požadavky kladené na osoby žadatelů o osvojení obsažené především v ustanovení § 800 (...) a v souvisejících právních předpisech, odborné literatuře a judikatuře českých i zahraničních soudů, a její zhodnocení a analýza jejího vztahu, resp. souladu či nesouladu s požadavkem nejlepšího zájmu dítěte, plynoucího z příslušných mezinárodních úmluv. Cílem práce je kriticky zhodnotit platnou úpravu v oblasti právního statusu osvojitele, a to mimo jiné za pomoci komparace s aktuální právní úpravou této problematiky v nadnárodních právních předpisech i v některých zahraničních vnitrostátních právních řádech, a poté s ohledem na výsledky provedeného zkoumání navrhnout alternativy řešení de lege ferenda u těch problematických částí platné právní úpravy vztahující se k osobě osvojitele, které by nekorespondovaly s požadavkem nejlepšího zájmu dítěte či případně s požadavky fungování moderní společnosti.*“

Obecně lze konstatovat, že autorkou zvolená systematika (srov. výše) je s to daný cíl naplnit.

V rámci práce vyzdvihují především systematické a koncepční zpracování kap. 2, kdy se podrobně zabývá klíčovými rozhodnutími ÚS a doplňuje je svými názory. Přesto podotýkám, že v rámci takto podrobné analýzy mohla autorka závěrem této kapitoly připojit dílčí shrnutí, tj. co vše z rozhodovací činnosti ÚS považuje pro zkoumanou problematiku za klíčové. Stejně tak je třeba ocenit podrobný vhled autorky do judikatury ESLP v rámci kap. 3. Nejde však jen o rozhodnutí zmiňovaná podrobně, autorka pracuje s relevantní judikaturou napříč prací. Lze v kladném světle zdůraznit, že autorka pracovala celkem s 37 judikáty (většinou nálezy ÚS) domácími a s 40 judikáty ESLP a zahraničních soudů (většina jsou judikáty ESLP). Dále lze vyzdvihnout, že autorka si je vědoma (v návaznosti na podrobnou analýzu v těžišti práce) některých úskalí, která jako řešení *de lege ferenda* sama navrhuje (tak s. 123 dole), za zajímavé lze považovat rovněž autorčiny úvahy ohledně významu časového testu (pro ověření stability soužití) osvojitelského páru.

Pokud jde o nedostatky práce, lze uvést nedostatky spíše formálního charakteru. Za prvé, úvod a závěr práce by měly být oba buď číslovány, nebo nečíslovány, v práci je však úvod nečíslován a závěr číslován. Každá kapitola by měla začínat na nové straně, novou větu nelze začínat zkratkou (např. s. 75).

Výše uvedené nedostatky samozřejmě nejsou s to snížit hodnocení jinak zdařilé práce natolik, aby nebylo možno ji doporučit k obhajobě.

Práci celkově hodnotím jako zdařilé zpracování tématu, a to ohledně logické stavby, hloubky zpracování tématu i použitých právně-hermeneutických metod. Práce vyniká zejména podrobností a prací s judikaturou napříč celým tématem.

5. Kritéria hodnocení práce

Splnění cíle práce	Cíl práce je uveden výše. Autorka tento cíl splnila , když dospěla k plně argumentačně podloženým závěrům.
Samostatnost při zpracování tématu včetně zhodnocení práce z hlediska plagiátorství	Autorka při zpracování zvoleného tématu prokázala schopnost samostatné práce , a to jak pokud jde o literaturu, tak judikaturu. Automatická kontrola shod provedená systémem theses.cz generuje dokument čítající 8236 (!) stran, představující 210 dokumentů obsahujících shody. Míra shody však v žádném dokumentu nepřesahuje 5 %. Nakolik je v lidských silách takto obsáhlý dokument v rámci časové dotace pro posouzení práce prostudovat, lze konstatovat, že nalezené shody se týkají povětšinou názvů právních předpisů či citací zákonných textů nebo citací judikatury, které logicky musí být shodné. Automatická kontrola shod provedená systémem Turnitin indikuje 167 zdrojů obsahujících shody, čímž generuje celkovou podobnost (<i>overall similarity</i>) 23 %. Z toho je však třeba věnovat pozornost pouze zdroji č. 1, kde je indikována shoda 5 % (od zdroje č. 2 se vykazuje shoda 2 %, od zdroje č. 4 pak 1 % a méně). Pokud jde o zdroj č. 1, je třeba konstatovat, ani toto číslo samo o sobě ničeho nevyovídá, neboť jde o souhrn všech shod z jednoho zdroje (dspace.cuni.cz), v němž jsou ovšem agregovány jednotlivé dílčí zdroje z tohoto úložiště. Po prostudování pasáží označených systémem Turnitin pro tento zdroj konstatují, že indikované shody se týkají především ustálených citací profilující teoretické literatury, ustálených právních obrátů, zákonných ustanovení, judikatury či ustálených právních obrátů apod. Na základě těchto kontrol tedy nelze učinit závěr, že by uchazečka nepostupovala při tvorbě práce <i>lege artis</i>.
Logická stavba práce	Logická stavba práce je již zhodnocena výše a je možno ji hodnotit jako zdařilou.
Práce se zdroji (využití cizojazyčných zdrojů) včetně citací	Autorka pracuje s literaturou řádně a průběžně na ni odkazuje. Seznam použité literatury je přehledný. Ze seznamu vyplývá, že pracovala s více než 60 publikacemi ať už monografického či časopiseckého charakteru a rovněž se zdroji elektronickými (z cca 20 cizojazyčných) a rovněž s množstvím judikatury (více jak 70 judikátů, srov. výše). To je dostačující vzhledem k požadavkům kladeným na práce tohoto druhu.
Hloubka provedené analýzy (ve vztahu k tématu)	Autorka téma zvolené v názvu práce zpracovala co do podrobnosti způsobem odpovídajícím požadavkům na práce tohoto druhu. Lze tedy uzavřít, že autorka zvolené téma zpracovala a vyčerpala dostatečně.
Úprava práce (text, grafy, tabulky)	Úprava práce je po formální stránce přehledná. Velikost písma i jeho rozpal je standardní, počet úhozů je pravděpodobně vyšší než průměrná normostrana. Práce obsahuje jeden graf, který

	vhodně doplňuje obsah práce. Výtka ohledně začátku kapitol a další drobné výtky již výše. Lze uzavřít, že úprava odpovídá požadavkům kladeným na práce tohoto druhu.
Jazyková a stylistická úroveň	Jazyková a stylistická úroveň práce je dobrá, některé formální výtky zmíněny již výše.

6. Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě

6.1 Připomínky k práci jsou obsaženy již výše v textu.

6.2 Na s. 33-34 naznačuje autorka jistou tautologii ohledně trvalosti manželství v rámci důvodové zprávy k současnému OZ. V rámci obhajoby by autorka mohla rozvinout úvahu, jakou další vlastnost mělo manželství mít podle dřívější právní úpravy (platné do roku 1998), a proč byla tato vlastnost vypuštěna. Na stranu druhou by autorka mohla vést úvahu o tom, jakými atributy by tedy mělo být manželství (namísto trvalosti) charakterizováno?

Doporučení/nedoporučení k obhajobě	práce	Závěrem lze konstatovat, že předložená rigorózní práce jak po stránce formální, tak i obsahové, splňuje požadavky kladené na rigorózní práce, tj. prokázat schopnost k samostatné tvůrčí činnosti a hlubší znalosti ze zpracovávané tematiky, a proto doporučuji její přijetí k ústní obhajobě.
---	--------------	--

V Praze dne 12. 10. 2021

doc. JUDr. Ondřej Frinta, Ph.D.
oponent rigorózní práce